

яєць гельмінтів не виявлено, зареєстровано лише 10 % ураження ооцистами еймерії.

У дорослих страусів Ему яєць гельмінтів не встановлено, вони утримуються ізольовано від африканських і придбані на іншій приватній фермі.

Висновки. 1. У дорослих африканських страусів встановлено 100 % ураженість нематодами двох видів підряду *Strongylata*.

2. Страусенята 2-3 місячного віку на 10 % інвазовані еймеріями.

Перспективи подальших досліджень. Розведення страусів набуває популярності у багатьох областях України. Тому в подальшому необхідно проводити дослідження з визначення видів збудників встановлена значна інвазованість дорослого поголів'я нематодами, в подальшому необхідно проводити дослідження по визначенню видів збудників, пошуку антгельмінтних препаратів, які необхідні для лікування, а також розробка заходів боротьби і профілактики.

Список літератури

1. Племенні ресурси качок, гусей, індиків та страусів в Україні // Ефективне птахівництво. — 2006. — №10(22) — С.52-53. 2. Песков, В. «Серпуховський страусятник». // Комсомольська правда в Україні. — 2003., 19 вересня, с.32. 3. Котельников, Г.А. Гельминтологические исследования животных и окружающей среды. Справочник: 1984. — М. Колос. — 208 с.

PARASITIC DISEASES OF OSTRICHES

Babenko A.B., Lucenko L.I., Sumakova N. V.

National Scientific Center 'Institute of Experimental and Clinical Veterinary Medicine', Kharkiv

Parasitological investigations of material from adult ostriches, young animals of 2-3-month-old and ostriches Emu are carried out. Invasiveness by two species of nematodes, eymerias are determined.

УДК 619:615.3:577.1:636.22/28

ВПЛИВ ПРЕПАРАТІВ СЕЛЕНУ НА МОРФОЛОГІЧНІ ТА БІОХІМІЧНІ ПОКАЗНИКИ КРОВІ ТА ПРОДУКТИВНІСТЬ ТЕЛЯТ НА ВІДГОДІВЛІ

Балим Ю.П.

Головне управління ветеринарної медицини в Харківській області

Застосування натрію селеніту та селеданту (селекору) 6-7місячним телятам на відгодівлі сприяє нормалізації обміну речовин та збільшує середньодобовий приріст маси тіла на 25,4 - 38,6 % порівняно з контролем.

Актуальною проблемою сучасного тваринництва є збільшення виробництва яловичини. В теперішній час у тварин спостерігається підвищена потреба в біологічно активних речовинах у зв'язку з поширенням в тваринництві нових індустриальних технологій. Це обумовлено рядом причин: недовіркою і поганою якістю кормів, наявністю в них нітритів, нітратів, низьким вмістом у кормах природних антиоксидантів, технологічними стресами та іншими факторами.

Для регуляції обмінних процесів у організмі біологічно активних речовин, особливе значення має селен та його препарати, які впливають на організм комплексно та знайшли широке використання в тваринництві. В медицині селен та селенвмісні препарати широко застосовуються для профілактики й лікування порушень репродуктивних функцій, діабету, захворювань серцево-судинної системи, шлунково-кишкового тракту, печінки та інших захворювань [6, 7]. У ветеринарній медицині препарати селену мають достатню ефективність при селеновій недостатності в кормах, профілактиці й лікуванні акушерсько-гінекологічних патологій та різноманітних хворобах у новонароджених телят, їх також використовують для підвищення резистентності, молочної продуктивності, приростів ваги, якості молока та м'яса [2,5].

У тваринництві препарати селену, в основному, застосовують у формі органічних і неорганічних сполук. Серед селенвмісних препаратів знайшли широке застосування двовалентні сполуки, які є найбільш перспективними, тому що саме вони менш токсичні для організму. Селекор (селедант) і зйбселен заслуговують на особливу увагу, тому що їх LD_{50} становить більше 8000 мг/кг маси тіла. Для підвищення приросту ваги в телят і поросят, удою і якості молока, профілактики акушерсько-гінекологічної патології в корів і свиноматок, а також хвороб новонароджених телят у ветеринарній практиці найчастіше застосовують селедант [1, 3, 4].

Метою досліджень було порівняльне вивчення впливу препаратів селену неорганічної (натрію селеніта) і органічної (селеданта) форми на гомеостаз і продуктивність телят на відгодівлі.

Матеріали та методи. Науково-господарські досліді проводились на телятах 6-7 місячного віку. За принципом аналогів було сформовано 3 групи (контрольна та 2 дослідних) по 15 тварин у кожній. Тварини дослідних і контрольних груп перебували в однакових умовах утримання та годівлі, при цьому на початку дослідів телятам 1 дослідної групи внутрішньом'язово вводили 0,5 %-вий розчин селеніту натрію з розрахунку 0,1 мг/кг маси тіла, а телятам 2 дослідної групи — селедант у дозі 10 мкг/кг маси тіла.

Перед початком дослідів та наприкінці експерименту в телят визначали масу тіла шляхом зважування та проводили відбір проб крові для морфологічних і біохімічних досліджень. Контроль за станом організму тварин визначали за вмістом у цільній крові еритроцитів та лейкоцитів на лічильнику Култер — Каунтера; гемоглобін — гемоглобінціанідним методом; загального білка — за допомогою рефрактометра; α -, β та γ -глобулінів — електрофорезом вагаровому гелі; кількість загального кальцію — комплексометричним способом за Уіллоксоном; показники холестерину, глюкози, амінотрансфераз (АлАт і АсАт), фосфору та лужної фосфатази — за допомогою набору реактивів фірми Лахема на спектрофотометрі СФ — 46. Під час проведення дослідів всі тварини знаходились під постійним клінічним спостереженням.

Результати та обговорення. На початку дослідів при клінічному обстеженні тварин було встановлено, що деякі з них мали середню вгодованість та вгодованість нижче середньої; вовняний покрив часто був

скуйовджений, волосся тьмяне. В окремих телят спостерігалось зниження апетиту та його спотворення у вигляді лизання сторонніх предметів. У більшості тварин видимі слизові оболонки бліді; при пальпації відзначалась болісність печінки, а в деяких — розрідження калових мас. Незважаючи на незначне збільшення кількості дихальних рухів та частоти серцевих скорочень, температура тіла в телят перебувала в межах фізіологічної норми.

У контрольній групі за період спостереження клінічний стан телят істотно не змінювався, а в телят дослідних груп покращився. Помітно підвищився апетит, нормалізувалася робота шлунково-кишкового тракту, слизові очей та ротової порожнини набули блідо-рожевого кольору. При морфологічному дослідженні крові телят на початку досліді вміст еритроцитів ($7,25 \pm 0,10 \times 10^6$) та лейкоцитів ($6,9 \pm 0,3 \times 10^3$) перебував у межах норми, однак величина кольорового показника мала тенденцію до зниження й становила $0,67 \pm 0,1$ (табл. 1).

Таблиця 1 — Морфологічні показники крові телят

<i>Показники</i>	<i>До досліді</i>	<i>Групи</i>		
		<i>Контрольна</i>	<i>Дослідна 1</i>	<i>Дослідна 2</i>
Еритроцити, $10^{12}/л$	$7,25 \pm 0,1$	$7,4 \pm 0,2$	$6,5 \pm 0,2^{**}$	$6,4 \pm 0,2^{**}$
Лейкоцити $12^9/л$	$6,9 \pm 0,3$	$6,3 \pm 0,4$	$8,6 \pm 0,15^{***}$	$8,2 \pm 0,25^*$
Гемоглобін г/л	$81,7 \pm 1,2$	$80,2 \pm 3,1$	$94,0 \pm 4,1^*$	$102,0 \pm 3,4^{***}$
Кольоровий показник	$0,67 \pm 0,1$	$0,64 \pm 0,15$	$0,90 \pm 0,03$	$0,95 \pm 0,25$

Примітка * - $P < 0,05$ до тла, ** $P < 0,05$ до контролю

При аналізі лейкограми виявлене підвищення вмісту еозинофілів, що, ймовірно, пов'язано з наявністю стресових факторів, зумовлених системою годівлі та утримання.

Встановлено, що в крові тварин контрольної групи за час проведення дослідів вміст еритроцитів істотно не змінювався, однак після введення селаданту та селеніту натрію в крові телят відзначалося зниження кількості еритроцитів на 11,4-11,8 %, хоча їхні параметри відповідали оптимальним величинам нормативних значень для тварин даного вікового періоду.

У телят дослідних груп відмічено зростання на 41 % величини кольорового показника, це пов'язано з оптимальним зниженням кількості еритроцитів та підвищенням рівня гемоглобіну, вміст якого в крові телят дослідних груп стосовно контролю був вірогідно вищим на 15,0-24,8 %, а кількість лейкоцитів — на 18,8-24,6 %.

Встановлено, що у зв'язку з застосуванням селенвмісних препаратів, відмічено зниження кількості еозинофілів на 38,5-53,9 %. Отже, застосування препаратів селену сприяє оптимізації гематологічних показників.

Біохімічні процеси, які протікають в організмі тварин, тісно пов'язані з білками, тому стан білкового обміну в організмі піддослідних телят оцінювався за вмістом в сироватці загального білка та його фракцій (табл. 2).

Таблиця 2 — Біохімічні показники крові телят при застосуванні препаратів селену

<i>Показники</i>	<i>Глю</i>	<i>Групи</i>		
		<i>Контрольна</i>	<i>Дослідна 1</i>	<i>Дослідна 2</i>
Загальний білок, г/л	72,3±0,5	78,3±0,4	75,2±1,1***	75,1±0,9***
Альбуміни, г/л	41,9±3,52	41,3±3,47	30,6±1,79***	26,9±2,41**
α-глобуліни, г/л	6,0±0,66	10,1±3,15	10,2±1,09*	8,9±1,23*
β-глобуліни	10,2±0,29	11,0±0,86	13,6±1,18*	14,3±1,03**
γ-глобуліни	14,2±32,36	15,4±2,26	20,8±1,7	25,0±2,5***
Коефіцієнт, А/Г	1,38	1,13	0,69	0,56
Фосфор, мМоль/л	1,25±0,09	1,2±0,08	1,46±0,04**	1,4±0,09**
Кальцій, мМоль/л	1,70±0,09	1,69±0,075	1,86±0,05*	2,03±0,07***
Співвідношення Са:Р	1,36:1	1,40:1	1,27:1	1,45:1
Лужна Фосфатаза	4,13±0,07	3,98±0,04	3,61±0,09***	3,86±0,03***
АсАт, мМоль/л	1,87±0,02	1,78±0,05	1,65±0,04*	1,45±0,03***
АлАт, мМоль/л	0,88±0,03	0,83±0,04	0,65±0,02*	0,57±0,03***
Коефіцієнт Рітса, АсАт/АлАт	2,12	2,14	2,53	2,54
Глюкоза, мМоль/л	1,74±0,07	1,58±0,05	2,28±0,07***	2,34±0,025**
Холестерин, мМоль/л	3,13±0,18	3,09±0,16	2,9±0,26	2,80±0,1***
Малоновий діальдегід, мМоль/л	0,34±0,02	0,37±0,03	0,3±0,01	0,29±0,02

Примітка * - P <0,05 стосовно тла до дослідів, ** -P <0,05 стосовно контрольної групи

З аналізу отриманих даних видно, що істотних змін у динаміці загального білка у тварин під час досліду не відбулося, і його рівень коливався в межах фізіологічної норми. Детальне вивчення фракційного складу білків у телят дослідних груп у порівнянні з фоновими показниками вказувало на зниження концентрації альбумінів на 27-35 % та підвищення β - та γ -глобулінів на 33,3-40,2 % та 46,5-76,1 %, відповідно, при незмінній величині α -глобулінів. Зміни концентрації альбумінів та глобулінів призвели до зниження А/Г коефіцієнта в крові тварин дослідних та контрольних груп, причому його величина в порівнянні з фоновим показником була нижче в 2 та 1,2 рази відповідно.

Визначення ферментних систем крові є чутливим і тонким індикатором біохімічних процесів у організмі, тому певний інтерес представляє динаміка активності аспаратамінотрансферази в крові піддослідних телят.

Дані ферменти переамінування мають принципово важливе значення в організмі в процесі метаболізму, слугуючи сполучною ланкою взаємоперетворення білків і вуглеводів. Результати досліджень свідчать, що рівень АсАт і АлАт у крові тварин 2-й дослідної групи знизився на 22,5 % та 35,3 %, у телят 1 групи на 11,8 та 26,4 % у порівнянні з тлом та тваринами контрольної групи відповідно.

На початку досліду в крові телят вміст глюкози був нижчим, ніж фізіологічно нормальний для тварин даного віку. Після введення препаратів селену концентрація глюкози в крові піддослідних телят збільшувалася на 44-48,1 % ($P < 0,05$).

Показники рівня холестерину за групами тварин перебували в межах нормативних значень, хоча концентрація його в крові досвідчених телят була більш лабільною.

Про інтенсивність мінерального обміну в телят свідчив вміст в сироватці крові фосфору, кальцію й лужної фосфатази. Наприкінці досліду в усіх тварин відзначався більш низький рівень лужної фосфатази в порівнянні з фоновим показником (на 6,5-13,4 %), причому в телят дослідних груп він був нижче, ніж у контролі. Незважаючи на розходження в показниках кальцію та фосфору в крові піддослідних тварин, його відношення коливалося у вузьких межах — 1,36-1,45 %.

Аналіз показників білкового, жирового, вуглеводного та мінерального обмінів свідчить про активізацію й оптимізацію метаболічних процесів у телят під впливом селенвмісних препаратів, що побічно підтверджується даними вторинних продуктів перекисного окислювання ліпідів. Так, у крові телят дослідних груп вміст малонового діальдегіду знизився на 11,8-14,3 % у порівнянні з вихідним тлом, у той час як у тварин контрольної групи його рівень підвищився на 8,8 %. Застосування селенвмісних препаратів впливає не тільки на біохімічні показники крові, але й на зріст телят (табл. 3).

Таблиця 3 — Показники росту телят, які одержували препарати селену

<i>Групи</i>	<i>Жива маса, кг</i>		<i>Середньодобовий приріст ваги</i>
	<i>До досліду</i>	<i>Наприкінці досліду</i>	
Контрольна	155,7+3,0	175+2,5	656,7+20,1
Досвідчена 1	156,1+2,1	180,8+1,3	823,3+30,3
Досвідчена 2	154,9+3,4	182,2+1,1	910,0+2,53

Результати зважування тварин під час дослідів показали, що середньодобовий приріст маси тіла в телят 1 групи склав $823,3 \pm 30,3$ г, а у тварин 2 групи — $910,0 \pm 25,3$ г проти $656,7 \pm 20,1$ г у контролі.

Висновок. Застосування селенутримуючих препаратів селену телятам на відгодівлі впливає на обмін речовин, що сприяє підвищенню швидкості росту та розвитку тварин. Найбільший ефект середньодобового приросту живої маси в телят спостерігався при використанні селеданту в порівнянні з селенітом натрію. Виходячи з клінічних та біохімічних даних і продуктивних показників при відгодівлі телят 7-8 місячного віку, з метою збільшення приросту ваги доцільніше застосовувати селенвмісні препарати в органічній формі, ніж у неорганічній.

Застосування натрію селеніту й селеданту (селекору) 6-7-місячним телятам на відгодівлі сприяє нормалізації обміну речовин і збільшує середньодобовий приріст маси тіла на 25,4-38,6 % у порівнянні з контролем.

Список літератури

1. Беляев, В. И. Селекор в ветеринарии / В.И.Беляев, Д.В. Дегтярев, Т.Е. Мельникова // Соединения селена и здоровье. — М., 2004. — С. 129- 134. 2. Боряев, Г. Н. «Влияние соединений селена на иммунную систему быков» / Г. И. Боряев, А. Ф. Блиновхатов, Ю. Н. Федоров, Н. И. Петренко // Ветеринария. — 1999. — №2. — С.36-38. 3. Дегтярев, Д. В. Профилактика желудочно-кишечных болезней новорожденных телят при применении селекора сухостойным коровам: Автореф. дис. ...канд. вет. наук / Д. В. Дегтярев. — Воронеж. — 2004. — 20 с. 4. Зубаревич, Л. А. Опыт применения ДМПДС / Л.А.Зубаревич, А.Н. Колодяжный // Незаменимый селен: Предупреждение и лечение заболеваний.— М., — 2001. —С.56-61. 5. Ерохин А. С. Влияние соединений селена на воспроизводительную функцию животных / А. С. Ерохин // Соединения селена и здоровье. — М., 2004. — С. 159 —172. 6. Погожева А В. Изучение клинической эффективности БАД «Селекор» у больных сердечно-сосудистыми заболеваниями / А. В. Погожева, А. В. Васильев // Соединения селена и здоровье. — М. — 2004. — С.100-110. 7. Скальный А. В. Селен в медицине и экологии / А. В. Скальный, Я. А. Соколов, Н. А. Голубкина, Л. Ф. Щелкунов. — М.: КМК. — 2002. — 134 с. Научно-технический журнал последипломного образования. Ветеринарная практика №3 (34)2006/2007 Санкт - Петербург

INFLUENCE OF SELENIUM PREPARATIONS ON MORPHOLOGICAL AND BIOCHEMICAL INDEXES OF BLOOD AND PRODUCTIVITY OF CALVES ON THE FATTENING

Balym U.P.

Senior Management of Veterinary Medicine in Kharkiv Region, Ukraine

Natrium selenite and seledant (selecor) application to 6-7 month calves on the fattening forwards the normalization of metabolism and increases an average daily gain of the body weight on 25, 6-38,6 % in comparison with the control.